

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK:
JEFFREY EUGENIDES

is 57 en schrijver van 'The Virgin Suicides' (1993) en 'Middlesex' (2002). De Amerikaan won in 2003 een Pulitzerprijs.

'Saul Bellow schreef: "Death is the dark backing that a mirror needs if we are to see anything." Zonder het besef van sterfelijkheid is het inderdaad onmogelijk te begrijpen wat we hier doen en hoe we onze tijd zouden moeten invullen. In filosofische zin is de dood het enig wezenlijke, maar natuurlijk moet je de gedachte eraan vaak genoeg wegduwen om te kunnen leven. Dat heb ik ook het grootste deel van mijn leven gedaan, maar sinds kort slaag ik er minder en minder in.'

'Ik ben nu 57 en sinds een vijftal jaar is mijn wereld en mijn begrip ervan gekanteld. Ik verloor mijn vader, ik zag vrienden alarmerend nieuws over hun gezondheid krijgen, ik beleefde mijn eigen kankerangst – een vlekje op mijn long, dat uiteindelijk ongevaarlijk bleek te zijn – en dat alles bracht plots de sterfelijkheid in beeld die ik zolang had weten te negeren. Omdat ik tamelijk laat getrouwd ben en vader ben geworden, dacht ik dat ik immuun zou zijn voor de fameuze midlifecrisis, maar blijktbaar ontkomt niemand eraan.'

'Het was nogal een schok, en eerlijk gezegd ben ik bang om te sterven, vooral omdat ik het gevoel zou hebben dat me halverwege de pas is afgesneden. Ik heb nog zoveel ideeën die ik wil uitwerken. Nabokov zou op zijn sterfbed tegen zijn zoon Dmitri gezegd hebben dat hij als schrijver alles had volbracht, maar ik ben nog een heel eind van dat punt verwijderd.'

'Het interessante is dat dit verhevigde doodsbesef me aanjaagt. Ik heb voor elke roman veel tijd nodig en tot nu toe was ik bezorgd over dat verglijden van de tijd – het ging tenslotte om de kwaliteit – maar sinds kort wil ik sneller werken. Ik hoop vooral een boel nutteloze twijfels te bannen. Bij elk boek in een minidressie sukkelen, denken dat alles wat ik doe waardeloos is en ik dus eigenlijk geen reden heb om te schrijven, komt me alsmat minder nuttig voor.'

'Hoe ik over de dood schrijf, is evenzeer veranderd. Toen ik jonger was, gaf ik het onderwerp een poëtische glans, terwijl het nu veel meer een objectief gewicht heeft en ik er directer op afga. Zo opent mijn recentste boek met een verhaal over de dood van mijn moeder, een jaar geleden. In tegenstelling tot mijn vader, die van ons weggerukt is in een vliegtuigongeluk, was mijn moeder lang ziek voor ze stierf. Maar het afscheid verliep niet troostend, zoals ik verwacht had. In haar laatste week maakte mijn moeder mijn broer en ik duidelijk dat ze ons niet in de buurt wilde. Onze aanwezigheid leek haar leed te bezorgen. Misschien was het te wijten aan de dementie die haar geest ver-

© JeRoën Murré

**'Ik blijf me schuldig
voelen dat mijn moeder
alleen is gestorven'**

fen op het moment dat we het verlaten, alsof je wakker wordt uit een droom en ineens doorhebt dat je de hele tijd het meest elementaire van het leven vergeten was.'

'Waar ik in elk geval niet in geloof, is een soort hiernamaals waar ik iedereen die ik heb gekend, terugzie. Hoe zou dat wezenlijk verschillen van het leven op aarde, als we daar dezelfde persoonlijkheden hebben, dezelfde grappen en ruzies maken, dezelfde zorgen torsen? Het is me een te simplistisch of goedkoop idee dat we met z'n allen vrolijk rondscharrelen in het paradijs. Tegelijk voel ik weinig voor het pure pessimisme dat er uiteindelijk niets dan asse van ons overblijft.'

'Thomas Merton, de katholieke schrijver, bood me de perfecte middenweg. Hij zei dat je na de dood geen identiteit meer hebt, en dat sterven neerkomt op je persoonlijkheid die verdwijnt zoals rook door de schoorsteen. Ik hou ervan dat hij vasthoudt aan de christelijke idee van een ziel of een bundel energie die de dood overleeft. Jeffrey Eugenides zal helemaal verdwijnen, maar misschien blijft er iets van mij hangen in een vorm die ik me nu nog niet kan voorstellen.'

Opgetekend door Katrien Steyaert

troebeld had, misschien had ik mezelf toch moeten opdringen, ik weet het niet. Ik blijf me schuldig voelen dat ze alleen is gestorven.'

'Ik hoop dat het tussen mij en mijn dochter vrediger kan verlopen. Het is voor haar dat ik de zaken goed wil regelen. Eigenlijk wil ik een dood waarbij ik me stap voor stap van alles ontdoe tot er niets overblijft behalve een klein bed, een laken en mijn lichaam. Zo bespaar ik mijn dierbaren de hartverscheurende taak een heel huis aan herinneringen te moeten leegmaken.'

'Dat geleidelijke ophouden te bestaan, dat opgaan in het universum zit ook in twee verhalen uit mijn jongste bundel. Het is frappant: het ene schreef ik in 1998, het andere in 2017, maar allebei eindigen ze met dit soort diminuendo. Ik kan alleen maar concluderen dat iets in mij geloof, of probeert te geloven, dat het leven kan eindigen als een zacht wegvloeien van energie.'

'Saul Bellow, nog eens hij, had het over "the veil of Maya wearing thin", en het zou inderdaad weleens kunnen dat de dood de ultieme realiteit is die zich achter de sluiers van de zichtbare werkelijkheid bevindt. Het gevoel bekwam me al een paar keer: dat het leven een illusie is en dat we dat ten volle besef-